

RZECZPOSPOLITA POLSKA
MINISTER SPRAWIEDLIWOŚCI

Warszawa, dnia 2 lutego 2009 r.

DL-P-I-023-104/08

Dot. BPS/KU-034/150-1/09

4 pr. do KU
3.02.2009
Przełożono do
M. Jurek
B. Monogin

Pan

Krzysztof Kwiatkowski

Przewodniczący

Komisji Ustawodawczej

Senatu Rzeczypospolitej Polskiej

Szanowny Panie Przewodniczący,

W nawiązaniu do pisma z dnia 20 stycznia 2009 r., nr BPS/KU – 034/150-1/09, dotyczącego *projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny* (druk senacki nr 369), przygotowanego przez Komisję Ustawodawczą Senatu Rzeczypospolitej Polskiej, uprzejmie przedstawiam następującą opinię w przedmiocie proponowanej regulacji.

Projekt zawiera propozycję zmiany art. 213 § 2 Kodeksu karnego zawierającego znamiona kontratypu dozwolonej krytyki.

Proponowana nowelizacja ma na celu dostosowanie tego przepisu do wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Trybunał Konstytucyjny wyrokiem z dnia 12 maja 2008 r., sygn. SK 43/05, stwierdził, że art. 213 § 2 k.k., w zakresie odnoszącym się do przestępstwa z art. 212 § 2 k.k. w części obejmującej zwrot „służący obronie społecznie uzasadnionego interesu”, gdy zarzut dotyczy postępowania osób pełniących funkcje publiczne, jest niezgodny z art. 14 oraz art. 54 ust. 1 w związku z art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej.

Zdaniem Trybunału Konstytucyjnego „zachowanie polegające na podnoszeniu lub rozgłaszaniu za pomocą środków masowego komunikowania zarzutów takiego postępowania, które mogą poniżyć w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności podmioty, których dotyczą, nie będzie przestępstwem, jeśli podmioty te mieścić się będą w kategorii osób pełniących funkcje publiczne”. Pomówienie natomiast innych podmiotów będzie nadal weryfikowane przez organy stosujące prawo z punktu widzenia tego, czy służy obronie społecznie uzasadnionego interesu. Znamię „służenia obronie społecznie uzasadnionego interesu” w przypadku, gdy pomówienie dotyczyło będzie osób pełniących funkcje publiczne, będzie podstawą kontratypu tylko wtedy, gdy zarzut dotyczył ich właściwości. „Innymi słowy, wszystkie, wymienione w art. 213 § 2 k.k., znamiona kontratypu będą w dalszym ciągu adekwatną podstawą normatywną oceny karalności czynu, polegającego na podnoszeniu lub rozgłaszaniu za pomocą środków masowego komunikowania zarzutów dotyczących postępowania lub właściwości podmiotów innych niż pełniące funkcje publiczne, jak również zarzutów dotyczących właściwości osób pełniących funkcje publiczne” (OTK ZU Nr 4/A/2008, poz. 57, str. 570, uzasadnienie wyroku pkt 10.3).

Trybunał Konstytucyjny uznał zatem, że z dobrodziejstwa przewidzianego w art. 213 § 2 k.k. może korzystać każdy sprawca, który podnosi lub rozgłasza prawdziwe zarzuty wobec osoby pełniącej funkcje publiczne, niezależnie od intencji jego działania, albowiem w takich przypadkach ex definitione jego czyn służy społecznie uzasadnionemu interesowi.

Niezależnie od skutku wyroku polegającego na uchyleniu mocy obowiązującej niekonstytucyjnej normy zawartej w art. 213 § 2 k.k., sformułowano w nim postulat adresowany do ustawodawcy wskazujący na potrzebę podjęcia prac legislacyjnych zmierzających do zmiany redakcji przepisu w celu jednoznacznego i klarownego określenia znamion kontratypu dozwolonej krytyki ze zróżnicowaniem uwzględniającym, z jednej strony, charakter podmiotu, którego dotyczą zarzuty podnoszone lub rozgłaszane za pomocą środków masowego komunikowania, z drugiej zakres tych zarzutów (uzasadnienie pkt 10.4.).

Nowelizacja kodeksu karnego, zgodnie z intencją Trybunału, ma mieć na celu takie ukształtowanie treści przepisu określającego kontratyp dozwolonej krytyki, aby z jednej strony wyeliminował on, w stosunku do osób pełniących funkcje publiczne, konieczność wykazania, iż publicznie podnoszony lub rozgłaszany prawdziwy zarzut służy obronie społecznie uzasadnionego interesu, a z drugiej – by znanie to, jako konieczny element kontratypu, zachowywało aktualność w stosunku do innych niż tzw. osoby publiczne podmiotów oraz wobec wszystkich podmiotów w zakresie pomówienia dotyczącego ich właściwości.

W odniesieniu do obu kategorii podmiotów nadal obowiązywałby również względny zakaz dowodzenia prawdziwości zarzutów dotyczących ich życia prywatnego lub rodzinnego, który wynika z treści art. 213 § 2 k.k. *in fine*.

Proponowana w projekcie senackim treść art. 213 § 2 k.k. koresponduje z tezami wyroku, na który projekt się powołuje. Podtrzymując bowiem względny zakaz dowodowy zawarty w dotychczasowym brzmieniu art. 213 § 2 k.k. *in fine*, mający na celu ochronę życia rodzinnego i prywatnego, projektodawcy poprzez kontratyp eliminują wprost ochronę postępowania osoby pełniącej funkcję publiczną, o ile publicznie podniesiony lub zgłoszony wobec niej zarzut jest prawdziwy. Sprawca nie ponosiłby zatem odpowiedzialności za realizację znamion przestępstw określonych w art. 212 § 1 i 2 k.k., niezależnie od intencji, którymi się kierował, w sytuacji publicznego podnoszenia lub rozgłaszania prawdziwego zarzutu dotyczącego postępowania osoby pełniącej funkcję publiczną, który może poniżyć ją w opinii publicznej lub narazić na utratę zaufania potrzebnego dla danego stanowiska, zawodu lub rodzaju działalności.

Proponowane brzmienie przepisu umożliwi interpretację przepisu zgodnie z treścią powołanego wyroku Trybunału Konstytucyjnego. Można wyprowadzić z niego odrębne znamiona kontratypu uzależnione od charakteru podmiotu, którego dotyczy zniesławienie, oraz zakresu i przedmiotu stawianych zarzutów. W sytuacji, gdy pomówienie dotyczy innych podmiotów niż osoby pełniące funkcję publiczną, lub tych osób, ale odnosi się nie do ich postępowania, lecz właściwości, znamieniem kontratypu pozostaje, oprócz prawdziwości zarzutu, motywacja w postaci służenia obronie społecznie uzasadnionego interesu.

Zauważyć trzeba, że wyrok Trybunału Konstytucyjnego odnosił się jedynie do postaci kwalifikowanej przestępstwa zniesławienia określonej w art. 212 § 2 k.k. Proponowana zmiana przepisu dotyczy znamion kontratypu również w przypadku popełnienia tego przestępstwa w typie podstawowym, czyli w sposób inny niż za pomocą środków masowego przekazu. Wydaje się jednak, że takie rozszerzenie zakresu nowelizowanej normy jest zgodne z kierunkiem wskazanym w uzasadnieniu wyroku Trybunału Konstytucyjnego.

Jednocześnie uprzejmie informuję, że przygotowany w Ministerstwie Sprawiedliwości *projekt rządowego projektu ustawy o zmianie ustawy – Kodeks karny, ustawy – Kodeks postępowania karnego, ustawy – Kodeks karny wykonawczy, ustawy – Kodeks karny skarbowy oraz niektórych innych ustaw* (druk sejmowy nr 1394) również przewiduje zmianę art. 213 § 2 k.k.

Projekt ten, w art. 1 pkt 29, dotyczącym zmiany art. 213 § 2 k.k. przewiduje, jako wyłączenie znamień kontratypu, prawdziwość podnoszonego lub rozgłaszanego zarzutu, a zarazem eliminuje z tego przepisu znamień „służenia obronie społecznie uzasadnionego interesu”, jakim miałyby się charakteryzować działanie sprawcy. Formuła taka wykracza poza ramy przywołanego na wstępie wyroku Trybunału, należy jednak podkreślić, że wyrok zakresowy nie ogranicza ustawodawcy w możliwości dokonania dalej idących zmian ocenianych przepisów.

Po dokonaniu projektowanej nowelizacji istota kontratypu oparta będzie na prawdziwości zarzutu, przy zachowaniu dotychczasowych ograniczeń w zakresie przeprowadzenia tzw. dowodu prawdy, wyłączających jego dopuszczalność w odniesieniu do zarzutów dotyczących życia prywatnego lub rodzinnego, za wyjątkiem sytuacji, gdy zarzut miał zapobiec niebezpieczeństwu dla życia lub zdrowia człowieka albo demoralizacji małoletniego.

Projekt rządowy zawiera również propozycję wyeliminowania dotychczasowego § 2 w art. 212 k.k. (art. 1 pkt 28 projektu), który jako typ kwalifikowany, przewiduje surowszą odpowiedzialność karną dla sprawcy dopuszczającego się pomówienia za pomocą środków masowego komunikowania.

W sytuacji uchylenia typu kwalifikowanego z art. 212 § 2 k.k. popełnienie przestępstwa zniesławienia za pomocą środków masowego komunikowania stanie się wyłącznie okolicznością obciążającą sprawcę, uwzględnianą przy wymiarze kary i środków karnych, zgodnie z dyrektywami określonymi w art. 53 k.k.

W projekcie rządowym zaproponowano również wyeliminowanie kary pozbawienia wolności z sankcji przepisu art. 212§ 1 k.k. określającego zasadniczy typ przestępstwa zniesławienia. Proponuje się ograniczenie zagrożenia ustawowego za ten czyn do dwóch rodzajów kar – grzywny i kary ograniczenia wolności, a więc zrównanie sankcji przepisu z sankcją stypizowanego w tym samym rozdziale kodeksu karnego zasadniczego typu przestępstwa zniewagi (art. 216 § 1 k.k.).

Z wyznaczenia sprawcy

z upoważnienia
MINISTRA SPRAWIEDLIWOŚCI
Zbigniew Wrona
PODSEKRETARZ STANU